

MAAOMAVALITSUS

EESTI MAAOMAVALITSUSTE LIIDU HÄALEKANDJA

29. mail 1935. a.

Nr. 5

KOLMETEISTKÜMNES AASTAK.

Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit. Toimetaja: F. Wellner.

Tellimise hind:	Toimetus ja talitus:	Kuulutuste hind:
Aastas . . . . . Kr. 5.—	Tallinnas, Sunr Roosikrantsi nr. 12. Tel. 452-72. Posti j. arve nr. 252.	1 lhk. Kr. 20.—, ½ lhk. Kr. 10.—, ¼ lhk. Kr. 5.—, 1/8 lhk.
Pooles aastat . . . . . „ 2.50	Jooksvad arved: Eesti Panga Tal. linna osak. nr. 609, E. Rahvapangas	Kr. 2.50, 1/16 lhk. Kr. 1.25.
1923 aastak. . . . . „ —.50	nr. 991 ja Põllumeeste keskpangas nr. 728.	Dokumentide kaotamise kuulu- tused 50 senti dokumendi pealt.
1924—1934. a. à . . . . . „ 2.50		

Ilmub üks kord kuus, 12 numbrit aastas.

SISU:

Uusi aluseid omavalitsuste korralduses — F. Vellner	Lhk. 67
Administratiivaktide õigusjõust — Joh. Kaiv	„ 70
Meie maanteede ehituse edaspidiseid siht- jooni — dipl.-ins. M. Grasberg	„ 74
Uusi põhimõtteid hoolekande alal — Ott Vellner	„ 76
Riigikohtu otsuseid	„ 80
Küsimusi ja vastuseid	„ 80
Kuulutusi	„ 66

Kuulutatakse maksvusetuks:

1. Albert Jakobi p. P u n d e r' i hobusepass, väljaantud Avinurme vallavalitsusest 27. märtsil 1934. a. nr. 1 all Johannes Kull'i nimele.
2. Otto Vidriku p. V i n k m a n n' i hobusepass, väljaantud Tartu linnavalitsusest 2. mail 1934. a. nr. 353 all Karl Mäe nimele.
3. Aleksander Ilp' i hobusepass, väljaantud Mustjala vallavalitsusest 19. veebruaril 1922. a. nr. 448 all.
4. Mihkel T a m s e s' e hobusepass, väljaantud Loona vallavalit. 18. veebr. 1921. a. nr. 176 all.
5. Johan Ado p. T i r m a n n' i pensioniraamat, väljaantud Valga aj. maa- valitsuse sotsiaalosakonna poolt pensionisaamiseks aja kestel 1. apr. 1934. a. kuni 1. apr. 1937. a. nr. A1002 pens. tunnist. nr. 4593 järele.
6. Gustav S a k s m a n n' i hobusepass, väljaantud Sõmeru vallavalitsusest 14. dets. 1920. a. nr. 27 all.
7. Otto V i n k m a n n' i hobusepass, väljaantud Torma vallavalitsusest 15. veebr. 1935. a. nr. 839 all.

Eesti Omavalitsuste Kinnitus A.-S.**„OMA“****Põhi- ja tagavarakapitalid üle
Kr. 520.000.—**

toimetab

tule-,**elu-,****rahe-,****koduloomade-,****murdvarguse- ja****klaasikindlustusi**

Edasikindlustuste vastuvõtmine valdade vastastikku kindlustusseltsidelt.

Seltsi osanikkudeks on kõigi maakondade omavalitsused, paljud linna-, alevi- ja valdade omavalitsused.

Seltsil omad majad Tartus ja Viljandis.

Juhatus ja peakontor: Tartus, Riia tn. 41, telef. 44 ja 5-62.

Peaagentuurid:

Tallinnas, Väike-Karja tn. 3, telef. 437-59.

Rakveres, Viru Pangas, telef. 109.

Pärnus, Rüütli tn. 29, telef. 2-30.

Agentuurid kõigil pool üle maa.

Tähelepanu!

Liidu laos on veel piiratud arvul saadaval

„Sundnormide kogu maaomavalitsuste kohta“

Koostanud E. Maddison ja J. Kaiv.

Liidu juhatuse otsusega on otsustatud, et likvideerida ladusolevat vähest tagavara lõpuliikult ja et vastutulla raamatu tarvitajatele, müüa viimaseid eksemplare broshüüritult 6 krooni ja nahk- köites 8 krooni 50 senti eksemplar.

Raamat sisaldab üle 1000 lehekülje ja mahutab eneses kogu vene- kui ka omariikluse aegse normide kogu maakonna-, valla-, alevi- ja osaliselt ka linnaomavalitsuste kohta.

See raamat ei tohiks puududa üheski omavalitsuse- ega riigi- asutuses ja on vajaliseks käsiraamatuks igale omavalitsustegelasele ja ka igale kodanikule.

Tellimised saata: Eesti maaomavalitsuste liit,
Tallinn, S. Roosikrantsi 12.

Uusi aluseid omavalitsuste korralduses.

F. Vellner.

Siseministeeriumi Omavalitsusteosakonna inspektor.

Omavalitsuste korraldus on meil rajatud väga mitmesuguseile laialipillatud ja eriajal kehtimapanud seadusile. Suuremalt osalt on me omavalitsusühikute alused kujunenud juba vene ajal. Linna- ja vallaomavalitsuste korraldus, milliste kohta käivad seadused, mis annavad neile aluse ja struktuuri, on praegu veel veneaegse päritoluga, kuigi mõningate muudatustega. Alevi- ja maaomavalitsuste korraldus rajaneb aga Vene ajutise valitsuse poolt antud ajutisile seadusile. Aleviomavalitsuste korraldus rajaneb ajutisele aleviseadusele ja maaomavalitsuste korraldus — Eestimaa kubermangu administratiivse valitsemise ja omavalitsuse ajutise korralduse määrusele, selle elluviimise määrusele, elluviimise juhiseile ja Eesti Maanõukogu poolt antud maakonnanõukogu kodukorrale. Sellega, nagu nähtub ülaltoodust, baseerub meie omavalitsuste korraldus ja selle alused veel suuremalt osalt veneaegsele seadusile ja määrusile. Neist alevite ja maakondade kohta käivad seadused on isegi veel ajutise iseloomuga seadused, määrused ja korraldused.

Omariikluse päevil on omavalitsuste seaduste kogu täiendatud paljude tähtsamate ja ka vähemtähtsate seadustega. Eriti on aga valimiskorraldus korraldatud täiesti ümber kõigis omavalitsusühikuis ja neis meenitud eestiaegsete seaduste ja määrustega.

Kuna veneaegsed ja eriti veel revolutsiooni ajal antud seadused ei vastanud enam ajanõudeile ja olid puudulikud, tekkis eluline vajadus parandada ja ühtlustada omavalitsusisisesse puutuvaid seadusi ja määrusi. Eriti kenkis esile maakonna- ja vallaomavalitsuste ümberkorraldamise ja uusile alusele seadmise küsimus. Kuigi juba kaugel üle kümne aasta on see küsimus olnud päevakorral, pole seda suudetud siiski veel lõplikult lahendada. Väljatöötatud põhialused ja isegi konkreet- sed seaduseelnõud on jäänud ikka kalevi alla ja pole neist ühestki saanud elulooma. Ka aleviomavalitsuste põhjaliku ümberkorralduse küsimus ja isegi nende kaotamine Läti eeskujul on olnud mitmel korral päevakorral, kuid ka selles küsimuses pole senini jõutud konkreetse lahenduseni.

Viimase aasta seaduseandlus on toonud aga omavalitsuste korraldusse olulisi muudatusi ja ümberkorraldusi. Kuigi põhjanevad seadused on ka senini tulemata ja elluviimata, on ometi need seadused — dekreedid toonud tunduvald muudatusi ja uuendusi kõigi omavalitsusühikute korraldusse, puudutades neid isegi alusmüürideni.

Ümberkorraldused algasid juba möödunud aasta kevadel. Esimestena ilmusid linnaomavalitsusisisesse puutuvad dekreedid, nimelt Linnaseaduse muutmise ja linnavolikogude valimise seaduse muutmise dekreedid, antud Riigivanema poolt 14. märtsil 1934. Neist viimane oli tingitud poliitilisest olundist ja nimelt kaitseisundi puhul suletud „vabside“ ühingu esindajate väljalangemisest omavalitsuste esinduskogudest. Samas mõttes muudeti ka Vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seadust. Nende dekreetide alusel jäeti väljalangenud esindajate kohad lihtsalt täitmata. Ühtlasi anti aga Vabariigi Valitsusele linnaomavalitsuste suhtes ja siseministrile vallaomavalitsuste suhtes õigus kuulutada välja uued valimised, kui see on tingitud kohaliku omavalitsuse või riigi huvest.

Hoopis põhjaneva ja laiaulatusliku tähenduse evib aga Linnaseaduse muutmise dekreet, millega toodi sisse uus põhimõte omavalitsuste korraldusse — nimelt keskvalitsuse organeile anti omavalitsuste kõrgemate juhtide ametisse kinnitamise õigus.

See on täiesti uus põhimõte meie omavalitsuste korralduses ja sellega keskvalitsus võttis oma kätte otsese kontrolli omavalitsuste üle. Keskvalitsusel on õigus valitud ametnikke jätta kinnitamata ja teatud korradel, kui ei saavutata kokkulepet, nimetatakse linnapea ja linnavalitsuse liikmed ametisse Vabariigi Valitsuse poolt. See on suur samm valitsemise dekontsentratsiooni suunas, keskvalitsusel on igal ajal võimalus omavalitsusjuhte teha sõltuvaiks oma tahtest. Seda võimu on keskvalitsus senini kasustanud ka tegelikus elus ja omalt poolt määranud ametisse linnaomavalitsuse organeid.

Ühtlasi aga pealinna — Tallinna linna peaa ametisse nimetamine toimub riigivanema poolt siseministri ettepanekul. Selline korraldus on nähtud ette ka mõnel pool välismail, kus riigi pealinna — metropoli juht määratakse riigipea poolt, kuna seda kohta loetakse niivõrd tähtsaks, et siin on vajalik keskvalitsuse otsene otsus.

Aleviseaduse muutmise ja täiendamise dekreediga toodi veel kaugeleulatuvamaid muudatusi, kui valla- ja linnaomavalitsuste suhtes, aleviomavalitsuste korraldusse.

Selle järgi alevivanema ja alevivalitsuse liikmed kinnitab ametisse siseminister. Juhtumil kui siseminister ei kinnita ametisse ka teiskordselt valitud alevivalitsuse liikmeid, nimetab ta ise need oma äranägemise järgi. Aleviomavalitsuste eelarved ja aruanded kuuluvad siseministri kinnitamisele.

Senini evis järelevalveasutis eelarvete ja aruannete suhtes ainult vormilise kinnitamise õiguse, kuid sellega kuulub keskvalitsuse kompetentsi juba aleviomavalitsuste eelarve ja sellega ka tegevuse sisuline äramääramine. Keskvalitsus võib määrata kindlaks aleviomavalitsuste tegevuse suuna, võib lubada teatud kulutusi ja ka nõuda teatud kulutuste tegemist. Sellega seisab kogu aleviomavalitsuse tegevus keskvalitsuse kõva ja kindla kontrolli ning järelevalve all ja nende enese-tegevus on tunduvalt piiratud.

Keskvalitsuse kontrolli ja mõjuvõimu kõvendas veel tunduvalt Omavalitsuste ajutise järelevalve seaduse täiendamise dekreet, mille järgi Vabariigi Valitsusel on õigus siseministri ettepanekul vabastada omavalitsuste juhte ja kõrgemaid ametnikke, kui nende tegevus on osutunud kahjulikuks riigi või omavalitsuste huvele. Sellega anti keskvalitsusele täielik õigus otsustada, keda ta tahab näha omavalitsuste eesotsas ja võimalus omavalitsuste juhtimiselt kõrvaldada isikuid, kelle tegevus pole kooskõlas riigi või omavalitsuste huvidega.

Samal ajal ilmunud Linnaseaduse täiendamise dekreet puudutas ainult riigiteenistuses seisva isiku õigust saada tagasi oma endist kohta riigiteenistuses, kui ta ajutiselt on Vabariigi Valitsuse poolt nimetatud omavalitsusteenistusse.

Kõigest neist uuendusist läbib punase joonena tahe kõvendada riigivalitsuse kontrolli ja mõjuvõimu omavalitsuste

tegevuses ja asjaajamises. Kuna omavalitsused on riigivõimu teostajad kohtadel, siis on keskvalitsus ka huvitatud nende asutiste ja isikute tegevusest, kes tegelikult teostavad valitsemist kohtadel. Eriti tugeva järelevalve ja kontrolli õigust vajab keskvalitsus ajal, kus tahetakse teostada põhjapanevaid reforme ja uuendada riigielu parandamise ja korraldamise alal. Teisest küljest aga kõik need uuendused piiravad tunduvalt omavalitsuste enesetegevust ja enesealgatust. Omavalitsuste elu ja tegevuse üldsuna andjaks pole enam omavalitsus kui selline ise, vaid keskvalitsus ja selle ametnikud.

Suure ja pöördelise muudatuse omavalitsuste korralduses tõi endaga kaasa Maakondade ajutise valitsemise seadus, milline võeti vastu Riigikogu poolt 14. jaanuaril 1934. Nimetatud seadusega kaotati maakonnaomavalitsused kui omavalitsusühikud, arvates 24. jaanuarist 1934, ja asendati ajutiste maavalitsustega, millised sisuliselt on ainult riiklikud asutised kohapeal. Sellega oli omavalitsuste korralduses maal toimunud põhjalik pööre. Kuigi ajutised maavalitsused täidavad samu ülesandeid kui maakonnaomavalitsusedki, on nad siiski ainult ajutised korraldused, millised varsti võivad asenduda uute asutistega ja millised tõenäoliselt tulevad juba kohapealsete riigiasutistena.

Juba olulisemad muudatused omavalitsuste korraldusse tõi 1934. a. ilmunud Omavalitsusisse puutuvate seaduste muutmise ja täiendamise seadus. See seadus puudutab kõiki omavalitsusühikuid väga mitmes suunas ja osas.

Kõigepealt laiendati sellega eelarvete ja aruannete sisulist kinnitamist ka vallaomavalitsuste suhtes, andes nende sisulise kinnitamise järelevalveasutisele. Aleviomavalitsuste ja ajutiste maavalitsuste suhtes oli see kord pandud kehtima juba varem. Sellega on omavalitsuste majanduslik tegevus, nende tulud ja kulud seatud järelevalveasutise kõva kontrolli alla.

Teine tähtsam muudatus teostati valla- ja aleviomavalitsuste täitvate organite moodustamise alal. Juhtumil, kui vallaomavalitsuse liikmete valimine vallavolikogu poolt ei toimu seaduslikul tähtajal, määrab vallavalitsuse või puuduvad liikmed järelevalveasutis, s. o. ajutine maavalitsus. Samuti on ajutisel maavalitsusel õigus määrata vallavalitsuse liiget juhtumil kui volikogu ei vali tähtajaks uut lii-

get vabanenud kohale. See uuendus on tingitud elulisest vajadusest luua korda majja omavalitsuste täitvate organite modustamise alal. Senini oli juhtumeid, kus vanad vallavalitsuse liikmed teotsesid edasi veel kauemat aega, kuna uus volikogu ühel või teisel põhjusel ei suutnud valida uusi vallavalitsuse liikmeid või liiget. See oli täiesti ebanormaalne nähe ja mõjus halvavalt omavalitsuste tegevusele ja asjaajamisele. Uuendus oli vajalik ja tingitud tegeliku elu nõudeist.

Samas mõttes täiendati ka vallakohtute seadust, kus vallakohtu liikmete valimiste mittetoimimisel need määratakse ametisse järelevalveasutise, s. o. ajutise maavalitsuse poolt. Määratud kohtunikud kuuluvad ringkonnakohtu kinnitamisele.

Oluline muudatus teostati ka kantselejõu — sekretäri ametisse kinnitamise osas. Nii valla- kui ka aleviomavalitsuse sekretäri kinnitab ametisse siseminister. Mittekinnitamisel võetakse ette vallavolikogu poolt uued valimised ja teiskordsel mittekinnitamisel määrab sekretäri ametisse minister ajutise maavalitsuse ettepanekul. Samuti on antud ajutisele maavalitsusele õigus määrata valla- ja alevisekretäri vabale kohale asetäitja kuni uue sekretäri valimiseni või määramiseni.

Oluline muudatus võeti ette ka järelevalve korralduses. Senise korra järgi järelevalveasutis, kui ta leidis, et volikogu otsuseis on juhtunud seaduse rikkumisi, pidi ise tõstma protesti administratiivkohtukorras. Uue korra järgi aga järelevalveasutis saadab asja tagasi volikogule uueks otsustamiseks, kui ta leiab selles seaduse rikkumisi. Vastaval asutisel on siis õigus kaevata ise järelevalveasutise tegevuse peale administratiivkohtukorras. Viimast korda on nõutud meil asjatundjate ringkondade poolt juba ammu, kuna vana kord oli järelevalveasutisele väga tülikas ja raskepärane. Tegeliku elu seisukohalt on aga palju otsarbekohasem järelevalveasutise poolt anda asi veel kord vastavale omavalitsusasutisele läbivaatamiseks ja kui see jääb oma endise seisukoha juurde, siis võib ta juba esineda kaebusega järelevalveasutise otsuse peale. Sellega on välditud nii paljudki tülikad ja pikalevenivad kohtuprotsessid, mis aina häirisid omavalitsuste korralikku tegevust ja raskendasid järelevalveasutiste tööd.

Maksuraskusisse sattunud omavalitsuste suhtes näeb dekreet ette võimaluse

nende tegevuse piiramiseks ja organite tegevuse seismapanemiseks, kusjuures keskvalitsus määrab ajutiselt omavalitsuste täitvad organid, millised täidavad nii volikogu kui valitsuste ülesandeid kuni vastava omavalitsuse majapidamise kordaseadmiseni. Ühe sõnaga, majanduslikesse raskusisse sattunud omavalitsuse isetegevus kaob ja nende valitud organid asendatakse keskvalitsuse esindajatega kuni normaalolundi jaluleseadmiseni. See uuendus oli tingitud korra jaluleseadmiseks omavalitsusis, kes olid sattunud raskusisse kas oma süü läbi või mõnel muul põhjusel ja kes omal jõul ei suutnud saada neist raskusist üle.

Dekreedi viimases osas antakse siseministrile õigus kõrvaldada omavalitsuste esinduskogudest üksikuid liikmeid, kui need korduvalt segavad või takistavad volikogu tööd. See uuendus oli mõeldud selleks, et kutsuda korrale omavalitsuste esinduskogude üksikuid liikmeid, kes teevad opositsiooni ja töötakistusi ainult jonni, isikliku või mõne üksiku rühmituse huvide pärast. Ühelt poolt aitas see uuendus tõesti pidurdada asjatut näaklemist ja kisklemist, mis on tulnud ilmsiks üksikute omavalitsuste volikogudes, kuid teiselt poolt kitsendas see tunduvalt ka omavalitsuste ja nende valitud organite tegevusvabadust. Sellega on antud keskvalitsusele õigus tagandada isikuid, kes on valitud omavalitsuste volikogudesse kui rahva esindajad, mispärast see kitsendab tunduvalt omavalitsuse isetegevust ja käib vastu omavalitsuse põhimõttele.

Kõik need uuendused tõid tunduvaid muudatusi omavalitsuste korralduses ja võimkonda. Kõigepealt suurenes tunduvalt järelevalveasutise ja samuti sellega ka keskvalitsuse võimupiirkond. Omavalitsusühikute ja nende organite tegevus seati kindla kontrolli ja järelevalve alla. Volikogude võimkond vähenes ja kerkis esile ikka rohkem ja rohkem üksikisikuprintsip. Ja areng jätkub selles suunas.

Elluviidud uuendused on ainult eel- tööd suure omavalitsuste ümberkorraldamise töös. Suur ja põhjanev töö seisab veel ees. Tulevad põhjalikud ümberkorraldused maakondade ja valdade korralduses, kuid ka lipna- ja aleviomavalitsused vaevalt jäävad puutumata neist suurist reformest.

Riigi- ja omavalitsusjuhtide uue-aastakokkutulekul 17. jaanuaril 1935 ilmnis riigijuhtide kõnedest selgesti suund, mil-

list mööda areneb omavalitsuste korraldus tulevikus. Volikogude võimkond väheneb, kuna täitvate organite ja eriti omavalitsusühiku juhi võimkond, ülesanded, õigused ja kohused suurenevad. Vastutajaks omavalitsusühiku tegevuse ja heaolu eest on ühiku juht — linnaeape, alevi- või vallavanem. Ja kes kannab vastutust, see peab evima ka võimu ja vastavad õigused. Ühe sõnaga, kollegiaalsuse põhimõtte taganeb üksikisiku — monokraatsuse põhimõtte ees. Omavalitsuste esinduskogude ja komisjonide osatähtsus väheneb tunduvalt.

Samuti suureneb tunduvalt keskvalitsuse kontrolliõigus ja võim omavalitsuste tegevuse üle. Kogu omavalitsusühikute töö ja tegevus pannakse keskvalitsuse kindla ja valju järelevalve alla, mis on vajalik valitsemise ühtlustamise ja kõvendamise mõttes, kuid mis teiselt poolt pidurdab ka omavalitsuste enesekorraldust ja isetegevust.

Ka omavalitsuste majanduselus võetakse ette põhjanevad muudatused, millele vihjas riigi- ja omavalitsusjuhtide kokkutulekul oma kõnes ka majandusminister. Kaunis suur osa omavalitsuste sissetulekuist saadakse igasuguste riiklikkude toetuste ja juurdemaksude teel ja maksumised, millised on oma ilmelt riigimaksud, kust aga omavalitsusile antakse teatud osa. See korraldus ei võimalda aga omavalitsusile kaugeltki iseseisvat ja edukat teotsemist, kuna omavalitsused on alati seotud seaduseandluse muutuvate meeoleolude ja poliitiliste kõrvalkombinatsioonidega.

Omavalitsuste uue maksukorralduse järgi saaks ja peakski saama omavalitsused kindlad ja iseseisvad maksud ja muud sissetulekud, mis annavad omavalitsusile kindla ja ei millegistki sõltuva majandusliku aluse. Nähted, kus omavalitsused satuvad võlgadesse ja ei suuda täita oma ülesandeid ja seadustega pealepandud kohustusi, on ebanormaalsed ja ka lubamatud. Omavalitsused täidavad samuti kui riigiasutisedki üldriiklikke ülesandeid ja nende täitmise korralikkusest on huvitatud ka riigivalitsus. Tugeva, elujõulise ja iseseisva omavalitsuse aluseks on aga iseseisvad sissetulekud ja maksud, mida annab omavalitsusile iseseisev maksusüsteem.

Valitsemise korraldus omavalitsuste alal areneb dekontsentratsiooni vaimus ja suunas. Selle lõppsihiks on riigivalitsuse ja selle organite tihe koostöö ja kontakt omavalitsustega kui valitsuse võimu kohapealsete teostajatega. See koostöö on aluseks ühtlasele ja tugevale halduskorraldusele ja eelduseks haldusaparaadi edukale tegevusele ja tööle. Seejuures tuleb aga pidada silmas, et omavalitsusühikud ei kaotaks oma iseseisvust ja enesekorraldamise õigusi. Tugevad ja iseseisvad omavalitsusühikud on aluseks tugevale halduskorraldusele kohapeal. Kui seejuures veel valitseb tihe koostöö ja üksmeel omavalitsuste ja riigivalitsuse vahel, siis on tagatud ühtlane ja edukas valitsemine. Ja selles suunas tuleb teostada ka tulevikus peale omavalitsuste suuri ja kaugeleulatuvaid ümberkorraldusi.

Administratiivaktide õigusjõust.

Joh. Kaiv.

(Järg.)

Teiste asutuste arvamuste ja ettepanekute tegemisse puutuvaid eeskirju leidub meie seadustes ja määrustes kaunis rohkesti, eriti ametisse nimetamise alal (näit. Politseiasutuste kujundamise määrused). Ka nende eeskirjade mittetäitmise korral peab oletama akti maksvusust, sest on rikutud eeskirju, mis on seatud selleks, et asjatundjad asutused saaksid väljendada arvamist ja et selle tõttu akt saaks õigem ja õiglasem. Rikkumise korral langeb see eeldus ära, ja akti ei saa käsitleda maksvana.

Iga akt peab neile, kellesse see puutub, olema tehtud teatavaks. Enne kui ta ei ole teatatud, ei saa teda täita. Teatamise korral rikkumine ei mõju aga akti enese maksvuse peale nii kaua, kuni maksvate eeskirjade järgi on veel võimalik teatada. Kui aga nende võimaluste aeg möödub, siis tuleb akt lugeda maksvusetuks.

Meie riigikohus on aktide kuulutamise asjus asunud seisukohale, et igakord ei ole tarviski vormilikku kuulutamist, vaid on nõuetav, et asjaosaline kuidagi viisi otsuse on teada saanud. Nii on riigikohus

gikohus seletanud, et Adm. k. k. § 9 järgi ei ole kaebuse tõstmise tähtaeg seotud kaevatava otsuse ärakirja saamisega või kirjaliku teadaandmisega, vaid on seotud aja külge, kumas anti korraldus või otsus teada kaebajale või protestitõstjale (Rkh. adm.-osak. otsus nr. 44—1920 ja nr. 46—1922).

Eksimuse all mõistame siin niisugust administratiivakti puudust, mis on tingitud asutuse poolt akti alusena võetud andmete tõelikule olukorrale mittevastavusest ning kui tõele vastavate andmete teadmisel asutus oleks pidanud otsustama teisiti. Seejuures ei tee meie siin vahet, kas siin tegemist ametiasutuse lihteksimusega või sellega, kui see eksimus tingitud asjaosalise poolt sihilikult esitatud valeandmetest (pettus).

Eksimus võib olla õiguse suhtes. Ametiasutus võib valesti aru saada seaduse eeskirjast. Eksimusel õiguse suhtes on harilikult mittekompetentsuse tagajärjed.

Seadusandlused ei sisalda niisuguste puuduste tagajärgede kohta üldeeskirju. Küll leidub neid eriseadustes, meil näiteks Tulumaksuseaduses.

Tuleb märkida, et selles küsimuses ei leia meie välisriikide praktikas ega ka teoreetikute arvamustes ühtlust.

Eksimuste suhtes võime öelda, et eksimus otsuse tegemisel aluseks võetud olulises andmes võib anda aktile juhusliku sisu, ta võib viia teistsugusele otsusele kui siis, kui oleksid olnud kasutada õiged andmed. Selle järeldusel ei saa oletada niisugustel aktidel täieliku maksvust.

Nagu nähtud käesoleva kirjutise II osas toodud riigikohtu otsustest, ei paista meie administratiiv-kohtu praktikas olevat selles küsimuses päris kindlat seisukohta.

Vormilt ja sisult täiesti korralik administratiiv-akt võib olla siiski puudulik selle tõttu, et teda tegev organ — ametnik või kollegiaalne asutus — ei vasta seaduse nõuetele.

Kõige esiteks võiks küsimus tõusta nende juhtude suhtes, kui akti tegija ametniku isik ei vasta nende nõuetele, mis on seotud üldse riigiteenijate suhtes. Nii on meil Riigiteenistuse seaduse (RT 149—1924) §§ 4 ja 5 nähtud ette need üldised nõuded, millele isik peab vastama, et ta võiks olla ametnikuks. Tõuseb küsimus, milline jõud on aktidel, mis teh-

tud ametniku poolt, kes ei vasta mõnele neist nõuetest. Selle küsimuse vastuse otsimisel peab arvestama seda, kas kõnesoleva ametniku ametisse nimetamise või valimise akt on iseenesest tühine või on ta ainult vaieldav. Neid juhtusid, kus ametniku nimetamine iseenesest oleks tühine, ei tule tegelikult vist küll kunagi ette, sest seda ei võimalda ametiasutuste üle seatud järelevalve kord, ning selle tõttu ei ole sel küsimusel praktilist tähtsust. Teoreetiliselt peaks küll niisuguse ametniku poolt, kelle nimetamine või valimine iseenesest tühine, tehtud aktid lugema tühisteks, sest neid tuleks lugeda tehtud eraisiku poolt, kuna tühise ametisse nimetamise aktil, nagu eelpool toodud, ei saa olla mingit tähtsust. Erandid on mõeldavad vaid erakorralistel aegadel — nagu revolutsiooni, mässu, katku jne. ajal, s.o. olukordades, kus võimatu pidada kinni harilikust seaduslikust korrast.

Teine asi on neil juhtudel, kui ametniku ametisse nimetamise või valimise akt ei ole iseenesest tühine, vaid on vaieldav. Niisugusel korral tuleb lugeda maksvaiks ametniku poolt tehtavad aktid, mis ta teeb kuni tema ametisse määramise akti maksvusetuks tunnistamiseni vastava asutuse poolt.

Neid akti lugeda maksvusetuiks või isegi tühiseiks ei või lubada avalik kord. See tekitaks väga suuri segadusi. Pealegi ei saaks selle kaitseks tuua kuigi kaaluvaid põhjendusi: ei saa näidata, et niisuguse ametniku poolt tehtavad aktid ei oleks sisult õiged. Tegelikult ei saa määrata ametisse isikut, kellel ei ole ühtki eeldust selleks saada. Siin võib olla tegemist vaid mõnesuguse peensuse küsimusega.

Niisugune seisukoht nähtub ka riigikohtu otsustest. Nii on riigikohus väljendanud muu seas järgmist: Vallasekretäride valimine kuulub seaduse järgi vallavolikogu ülesannete hulka, ja seepärast iga säärane volikogu otsus vallasekretäri valimise kohta jääb jõusse, kui see ei ole muudetud järelevalve asutuse protesti puhul vastavalt Omav. ajut. järelevalve s. § 4 nõuetele. Seepärast on ekslik maavalitsuse arvamus, et maavalitsus võib säärast otsust mitte arvestada ja kas ise teda muuta või nõuda, et vallavolikogu oleks oma otsuse muutnud või ignoreerinud, ilma et maavalitsus selle otsuse muutmist oleks nõudnud administratiiv-kohtu korras. Samuti on ekslik arvamus, et

maavalitsus on Omaval. ajut. järelevalve s. § 5. põhjal õigustatud igal ajal nõudma uue sekretäri valimist, kui vallavolikogu poolt oli vallasekretäriks valitud isik, kes seaduse nõuetele ei vastanud, sest nagu juba tähendatud, võib nõuda maavalitsus sääraste otsuste muutmist ainult Järelevalve s. § 4 korras. Ei ole ta aga seda teinud, astub otsus jõusse ja kuulub täitmisele. On aga vallavolikogu otsuste seadusjõusse astumise kord määratud kindlaks, siis kaotab sekretäride ametisse kinnitamine igasuguse aluse (Rkh. adm.-os. t. nr. 66—1929).

Veel sagedamini paistab sama seisukoht riigikohtu otsusest baptistiusuliste perekonnaseisuaktide suhtes, mis seatud kokku vaimulikkude poolt, kellel aga, nagu siseministerium leidis, ei olnud õigust neid akte toimetada.

Riigikohus ütleb sel puhul: Siseministeriumi administratiiv-osakonna ettekirjutuse teostamine tähendaks, nagu seda kaebaja volinik näitas oma seletustes, üksikute kodanikkude õiguslikku valdkonda (pravovaja sfera) tungimist ja omandatud õiguste riivamist, milleks siseministeriumil ei ole õigust maksvate seaduste põhjal. 1906. a. 17. oktoobri nimelise käsukirjaga vanausuliste ja usulahkude seltside moodustamise ja tegevuse kohta (välja kuulutatud Valitsuse seaduste ja määruste kogus 1906. a. art. 1728) oli usulahkude seltsidel õigus pidada perekonnaregistreid ja iseseisvalt toimetada perekonnaseisu muutmiste registreerimist (§§ 35, 37, 38). See seadus, nagu see selgub ette pandud dokumentidest, on kohaldamist leidnud Balti kubermangudes kohalikkude võimude poolt, muu seas ka baptistiusuliste suhtes, ja nende koguduste vaimulikkudele oli antud õigus perekonnaregistreid iseseisvalt pidada. Kaevatud siseministeriumi administratiiv-osakonnas ettekirjutuses käsitatud seaduses, mille järgi baptistide jaoks peetakse kohalikkude kodanliste võimude poolt perekonnaregistrid, on oma maksvuse kaotanud Usulõikungute ja nende liitude seaduse (RT nr. 183/184—1925. a.) maksamahakkamisega (§ 30). Kuigi Siseministerium leiab, et tähendatud käsikirja kohaldamine baptistide kohta ei olnud seaduslik, siiski ei või jääda kaevatud ettekirjutus maksvaks, sest nüüd tagantjärele nõutud baptistide perekonnaseisu muutuste registreerimine võiks sündida ainult üksikute koguduste liikmete maksvusel olnud

korra põhjal omandatud õiguste riivamisega, mispärast ei või seaduspäraseks lugeda, et baptistikoguduse jutlustajad, ilma selle isiku nõusolekuta, kellesse see puutub, võiksid tagantjärele maksva Perekonnaseisuseaduse alusel ennemalt maksva korra järgi toimepandud perekonnaseisu muutusi uuesti registreerida (Perekonnaseisu sead. §§ 29, 38, 52) Rkh. adm. os. t. 48 — 1926.

Erilise ilme all kerkib õigusvõimu küsimus kollegiaalsete, eriti kollegiaalsete omavalitsusasutuste suhtes. Niisugused kollegiumid on otsustusevõimelised vaid teatud arvu liigete osavõtul. Minimaalne koosseis on harilikult nähtud ette vastavates seadustes. Kahtlemata tuleb otsus, mis tehtud mitteseaduslikus koosseisus, lugeda maksvusetuks, sest siin on tegemist niisuguse olulise eeskirja rikkumisega, mis seatud otsuse erapooletuseks ja õigluseks.

Teine küsimus, mis tekib kollegiaalsete asutuste juures, on küsimus niisuguste otsuste maksvuse kohta, mis tehtud niisuguste isikute osavõtul, kellel ei olnud õigust koosolekust osa võtta. Ka nende juhtude suhtes peaks asutama seisukohal, et niisugused otsused tuleb lugeda maksvusetuiks.

Küll ei saa seda aga oletada nende juhtude suhtes, kus osavõtmise koha küsimus oli veel otsustamata, kui see oli veel kahtlane. Riigikohus niisuguste juhtude suhtes on seletanud näiteks järgmist: Kui vallavolikogu koosolekutest võttis osa volikogu liige, kelle suhtes veel lõplikult ei olnud lahendatud küsimus, kas ta tuleb arvata volinikuks, siis ei järgne sellest, et kõik volikogu otsused, mis tehtud selle liikme juuresolekul oleksid tühised ja kuuluksid ümberotsustamisele (Rkh. adm. t. nr. 108¹ — 1927; nr. 476¹ — 1928).

Lõpuks võiks maksusetus käesoleva liigi all puudutada neid juhtusid, kui asja otsustamisest võtab osa isik, kes asjast ise isiklikult huvitatud. Meie administratiiv-seadusandluses ei leidu niisugust üldist eeskirja, nagu see maksev kohtunikkude suhtes, mis keelaks ametisikutel osavõtmise niisugustest asjadest, millest nad ise huvitatud.

Paistab siiski, et siin peaks asuma seisukohale, et neil juhtudel, kus seadus otsekohe niisuguse keelu sisaldab, tuleb otsused, mis tehtud selle keelu vastu, lugeda selle tõttu maksvusetuiks. Sest niisugusel korral on seadusandja leidnud

olevat võimatu jätta otsustamist asjast huvitatud isiku hoole. Neil kordadel, kui seaduses niisugust keeldu ei leidu, ei võiks niisuguse ametniku poolt tehtud otsust siiski juba ainult selle tõttu lugeda maksusetuks, et ta tehtud asjast huvitatud ametniku poolt. Neil juhtudel saaks kaevata otsuse peale ainult sisuliselt.

Administratiiv-aktide sisuliste puuduste puhul peatume siin lühidalt vaid administratiiv-aktide sihi seaduslikkuse, aktide seaduspärasuse ja nende sisu selgusetuse juures.

Valitsusasutused peavad oma aktidega taotlema neid sihte, mida seadusandja arvestas siis, kui ta volitas valitsusasutuse antud küsimustes akte tegema. Selleks, et administratiiv-akt oleks õige seadusliku sihi mõttes, on tarvilik, et aktiga püütakse taotleda seadusandja poolt silmaspeetud sihte. Valitsusasutus on kohustatud tabama seadusandliku normi sisemist sihti, tema sisemisi motiive. Sihi seaduslikkuse põhimõte on prantsuse administratiivse praktika saavutuseks. Prantsuse riiginõukogu (Conseil d'Etat) muudab administratiiv-kohtumõistmise asutusena ära need ametiasutuste aktid, vaatamata, et need tehtud kompetentsi piirides ja seatud vormi järgi, kui nende aktidega püütakse kätte saada teist sihti, kui seda, mida pidas silmas seadusandja, andes ametiasutusele antud asjade liigis teha korraldusi. Conseil d'Etat näeb niisugustes aktides, mille siht teine kui seaduses, võimu kallutamist (détournement de pouvoir). Niisugune võimu kallutamine sisaldub kas selles, et otsuse tegija ametnik teeb akti mitte avalikkudes, vaid isiklikkudes huvides või selles, et aktiga püütakse kätte saada teist sihti kui seda, milleks tehti seaduse eeskiri.

Selleks, et oleks võimalik otsustada sihi seaduslikkuse üle, tuleb motiveerida administratiivsed korraldused. Kuigi prantsuse seadused ei nõua otsekohe aktide motiveerimist, on aktide motiveerimine siiski muutunud püsivaks praktikaks. Uuemates seadusandlustes on otsekohe nähtud ette see motiveerimise kohustus (Austria administratiiv-menetluse seaduse § 58, Tšehhoslovakkia § 68, Poola §§ 75, 76). Austrias ei ole selle motiveerimise kohustuse alt vabastatud ka n. n. äranägelisuse asjad. Nagu näha seaduslikkudest motiividest, leiti seal tarvilikuks ka neid otsuseid põhistada just selleks, et seega luua ka nende otsuste suhtes paremat õiguse kaitset.

Meie kohtu praktikas ei ole otsekohe väljendatud seda sihi seaduslikkuse põhimõtet. Kaudselt võib siiski märgata kalduumist selle vaate poole näiteks käesoleva kirjutise II osa p. 2 all toodud otsustes, milles nõutakse otsuste motiveerimist. Peale selle võib seda näha selles, et riigikohus järjekindlalt nõudis, et siseminister kindralkuberneri õigustes ja kohustes peab tema poolt Üld. kub. asut. s. § 23 lisa, § 19 pp. 16 ja 17 põhjal tehtud määrustes väljendama need faktilised andmed, mis õigustavad teda kindral-kuberneri õigusi teatavais juhtumeis tarvitama, ja et administratiiv-kohtul on Adm. k. k. §§ 21 ja 22 põhjal õigus neid andmeid sisuliselt kaaluda. (V. Adm.-os. t. nr. 1143 — 1925., 961 — 1926. j. m.)

Akti sisu suhtes peame edasi silmas pidama, et akt oleks seaduspärane.

Seaduspärasuse suhtes võib administratiiv-akti vaadelda kui tahteavaldust, mis annab juriidilisi tagajärgi ainult siis, kui ta vastab maksvatele õigusnormidele. Administratiiv-akt on oma sisult juriidiliselt piiratud. Ta avaldab õiguslist mõju seadusega seatud piirides, kui ta vastab seaduse tekstile.

Õiguslikus riigis maksab põhimõte, et iga valitsusvõimu korraldus, mis puutub kodanikkude vabadusse või omandusse, peab põhjenema seadusel. Viimast ei saa aga mõista nii, et korraldus peab otsekohe põhjenema seaduse paragrahvidele. Seadusega võib teatud alasid jätta määrusandlise võimu korraldada, ja niisugusel korral asendavad määruse eeskirjad nõuetavaid seaduse eeskirju.

Ülaltoodust järgneb, et ametiasutus ei või tungida kodaniku õigusteringi, kui seadus seda ei näe ette. Teiste sõnadega, kodanikul ei teki niisugusel korral mingit kohustust riigivõimu vastu. Teiseks järgneb aga samast põhilausest, et valitsusasutus võib kodaniku poolt avaldatud avalikõiguslist nõuet rahuldada ainult niivõrd, kui seda seadus otsekohe võimaldab.

Valitsusasutuste suhtes peab maksma seisukoht, et nad võivad vaid seda, milleks nad on õigustatud maksvate eeskirjadega.

Avalikud asutused kui puht-juriidilised nähted võivad ilmutada end niipalju, kui see nende õigusi ja kohuseid määravates eeskirjades nähtud ette.

Ülaltoodud põhimõte on otsekohe väljendatud meie Põhiseaduse § 2, mis ütleb: „Eesti riigivõimu ei saa keegi teostada

muidu, kui põhiseaduse või põhiseaduse alusel antud seaduste põhjal.“

Kuid peale selle seab Põhiseadus veel mõnesugused kitsendused seadusandjale selleks, et teatud küsimusi ei antaks valitsusvõimu korraldada määrustega. Nii ei või § 8 järgi kedagi jälgida „muidu kui seaduses ettenähtud juhtumistel ja korras“, § 17 järgi võivad liikumisevabaduses kodanikke kitsendada peale kohtuvõimude teised võimud tervishoidlikel põhjusil, vastavais seadusis ettenähtud juhtumel ja korras jne.

Kui nüüd valitsusametuse poolt tehakse sääraseid korraldused, mis ei põhjene ühelgi õigusnormil, siis peab kahtlemata cletama niisuguste aktide maksvusust.

Niisugust seisukohta võime välja lugeda ka riigikohtu otsustest. Nii seletas Rkh. adm.-os. rahvuse parandamise asjus isikutunnistustes (Rkh. adm.-os. nr. 15 — 1926): Kuna maksvais seadusis ja seadusjõulises kohuslikes määrusis ei leidu nende Eesti kodanikkude oma rahvuse määramise õiguse kitsendusi, kes 18 aastat vanad ja oma rahvuse määravad rahvuse järgi, mis Eestis vähemusrahvuseks tunnustatud, siis ei ole ka Siseministriumil seaduslikku alust omalt poolt kitsendusi luua ja keelduda, isegi põhjusi nimetamata, isikutunnistustes rahvuse kohta tehtud märkuste parandamisest. Sama mõte leidub riigikohtu otsuses nr. 31 — 1926.

Mitte vähema tähtsusega ei ole õigusliku riigi suhtes ülesseatud nõue, et kõik kodanikud oleksid seaduse ees ühetaolised. Riigivõim peab kodanikkude käsitlemisel tarvitama ühtlast mõõdupuud.

Põhiseaduses on otsekohe väljendatud (§ 6): „Kõik Eesti kodanikud on seaduse ees ühetaolised. Ei või olla avalik-õiguslikke eesõigusi ja paheõigusi, mis olenevad sündimisest, usust, soost, seisusest või rahvusest.“ Selle on riigikohus muuseas toonud alusena oma otsuses Kaarma-Suurvalla vallavolikogu poolt külakümnikkude määramise asjus (adm. os. toim. nr. 938 — 1929) ainult maapidajate hulgast, leides põhiseadusvastase olevat nõudmise, et külakümnik valitakse ainult maapidajate hulgast.

Nagu näeme, võib ka see olla aktide maksvusustuse põhjuseks.

Võib juhtuda, et administratiiv-akti cma sisult nõuab millegi korraldamist, mis on tegelikult võimatu. Kormann ütleb, et niisuguste võimatusisuliste aktitega on tegemist, kui kästud või lubatud toimus on võimatu tegelikult, õiguslikult või kõlbliselt ja valitsusakt puudutab olematut asja.

Loomulikult tuleb niisugused otsused lugeda maksvusetuiks.

Samuti tuleb lugeda maksvusetuiks aktid, mille sisu on ebamäärane, millest ei saa selgesti aru, mis õieti korraldatakse. Kodaniku seisukohalt vaadatuna peab olema selge, milleks ta on kohustatud.

Administratiiv-akti õigusjõu küsimus, mis varem leidis käsitlemist vaid kohtu praktikas ja teoreetilistes töödes, on viimasel ajal võetud korraldamisele otsekohe seadusandlisel teel. Ka meil on see küsimus teatud ulatuses võetud lahendamisele uues Administratiiv menetluse seaduse eelnõus, mis Kohtuministriumis väljatöötatud.

Meie maanteede ehituse edaspidiseid sihtjooni*).

Dipl.-ins. M. Grasberg.

Maanteede valitsuse direktor.

Meie maanteede üldine olukord on vabariigi algaastatest alates tunduvalt paranenud. Siiski jääb meil väga suur töö ära teha enne, kui meie oma maanteed suudame seada rahuldavasse seisukorda. Käesoleval ajal on osa teid suvel enam-vähem sõidetavad, kuid kevadel ja sügisel muutuvad paljud I kl. teed, rääkimata II

ja III kl. teedest, raskelt läbipääsvateks. Meie teede olukord on veel täiel määral ärarippuv ilmastikust. Kõikide teedete gelaste esimene ülesanne peaks olema see, et luua sarnane olukord, mis võimaldab teedel liiklemist aasta läbi. Siin on mõeldud ka talvine katkestamata liiklemise võimaldamine ja seda esimeses järjekor-

*) Ettekantud Liidu nõukogu koosolekul 27. veebr. 1935.

ras tähtsamatel magistraalidel. Peab kaduma põhjendamata eelarvamine, et ainult raudteel on võimalik pidada reegli-pärasest ühendust kogu aasta läbi.

Nagu kogemused näidanud, on katkestamata ühendus teostatav, ja ka meie oludes teatud teedel majanduslikult õigustatud. Üldreegliks olgu, et ärgu katsetagu tee lahtihoidmist lumeväravateta, see oleks raha õhku pildumine. Umbes 15% meie teedest tuleb kaitsta lumeväravatega ja siis ei ole talvine tee lahtihoidmine enam raske, et võimaldada korrapärasest jõuvankrite ühendust.

Kulukam küsimus on teekatete soetamine, millised ka sügisel ja kevadel oleks läbisõidetavad. Silmaspidades seda, et koormatus meie maanteedel ei ole sarnane, mis nõuaks permanent teekatteid, tuleks meil peaaegjalikult sõelutud kruusa või kunstkruusa teede (kivi alusel või ilma) ehitamisi läbiviia, väljaarvatud suurematel linnade ümbrused, umbes 20—30 km raadiusega, alevite, alevikkude ja elamute vahelised teed, kus on permanent kate nõuetav, kas suure koormatuse või elanikkonna tervishoidlikel põhjustel.

Samuti läheb suuri summe maanteede elukorraga tõstmisel sildade ehituseks ja paranduseks. Viimaste aastate majandusliku kriisi tõttu on teedekapitali krediitide riigi eelarve tasakaalustamisel armutult kärbitud. Teedekapitali summade vähesuse tõttu suureneb iga aastaga hädaohtlikkude sildade arv teedel, 1933/34. aastal oli sarnaseid sildu ca 500.000 krooni eest, 1934/35. a. ca 800.000 kr. eest, käesoleval aastal on neid ca 1.000.000 kr. eest, millistest osa tuleb ehitusele.

Käesoleval ajal on kavatsusel osa suuremaid sildu välja anda ettevõtjatele. Kui see kavatus täide läheb ja need summad erakorraliselt määratakse, siis aitaks see tuntavalt kaasa teedeolukorra tõstmisele ja paneks tõkke hädaohtlikkude sildade arvu igaaastasele tõusule, nagu see ülalpool tähendatud.

Teekatete ja nute ehitiste teostamisel teedel, on tarvilik, et enne ehituse algust oleks käsitamiseks kogu tee projekt.

Olgugi, et meie teede korrashoiu krediidid on suhteliselt vähemad, kui kusagil Euroopas, tuleb seda enam neid summe juhtida sinna, kus nad kõige vajalisemad.

Töid tuleb teostada kindla plaani järel. Selleks koostatakse teede reguleerimise projektid, esmajärjekorras I klassi teede kohta.

On täiesti mõtetu raha kulutamine suurte kallakutega kõveratel teedel ette võtta teepinna põhjaliku kindlustamist kalli materjaliga, kui edaspidi olude tõttu oleme sunnitud neid teid ikkagi kõrvale jätma, mis sarnast katet ei vaja. Kui rääkida teede reguleerimise tööst, siis kerib küsimus, missuguses vahekorras seisavad maanteede õgvendamise ja profiili parandamise, s. o. mullatööde kulud, maantee katte ehituskuludega? (Kate tuleb meil niikuinii ehitada, et teed oleks igal aasta ajal sõidetavad, vaatamata ilmastikule.)

Kruusateede jaoks kivi alusel teevad mullatööde kulud välja ca 33% kogu teeehituskuludest, killustiktee jaoks — ca 20%, tsementbetoontee jaoks — 12% ja asfaltbetoontee jaoks — ca 8%. Sellest järgneb, et mida kallim tee pealispinna kate, seda vähem osa moodustab maantee õgvenduskuulude osa tee kogu ehituskapitalist.

Selles ei ole vist kellelgi kahtlust, et edaspidi meie teedel liiklemine ja tonnaaž suureneb, mis toob endaga paratamata kaasa parema teekatte tarvitamise võtmise. Tonnaaž määrab teekatte tüübi, mida suurem tonnaaž, seda kallim teekate tuleb valida, väljudes majanduslikest kaalutlustest. Tee ehitaja tarkus seisab selles, et ta oskaks tabada teekatte valikus just seda katet, mis oma vastupidavuse poolest vastab tonnaažile. Selle vastupidavuse tagavara ei tohi olla liig suur, kuid ka mitte liig väike olemasoleva tonnaaži jaoks. Mõlemad juhud on majanduslikult lubamatud. Esimesel juhul kui teekate vajalisest kallim ehitatud, on asjata üleliiga kapitali ehitusse paigutatud, teisel juhul on lubamatult suured korrashoiu kulud.

Reguleeritud teede teekatte ehituskulud on ca 15—17% vähemad kui reguleerimata. Kõverikkude teede 1 km korrashoid on ca 30% kallim kui sirge tee korrashoid. Ei saa ka mainimata jätta sõidukite eksploatatsiooni kulu, mis on olulise tähtsusega. (Näiteks Tallinn—Riia magistraali Tallinn—Vaida vahelise osa väljaehitamisel oleks sõidukite eksploatatsioonides kokkuhoiu ca 20.000 kr. aastas). Sellepärast dikteerib olukord ise ette, mis on teha otstarbekohane. Meil ei tuleks olemasolevaid kõveraid teid mitte ei tea kui põhjalikult parandada. Enne tuleb tee reguleerida ja siis alles põhjalikult parandada. Loomulikult, meie ei tohi lasta ka teede praegust taset langeda,

sest ega meie ju korrage teid reguleerida ei jõua, seda tuleb teha aja jooksul. Nii kaua peavad olema ka meie kõverad teed läbipäasetavad.

Täiesti lubamata on ükskõik mis klassi teel igasugune töö enne, kui see ei ole tuleviku tee üldplaaniga kooskõlastatud. Iga vähem kui uus ehitis, mis teostatakse teel, peab olema tulevase reguleeritud tee tervikust üks osa.

Praegused teedekapitali teed on oma suuremas osas suvel läbipäasetavad ja sellel tasemel tuleks ka reguleerimata teedekapitali teid püüda hoida ning summe rohkem kasutada reguleerimise tööde peale.

Samuti tuleb rohkem rõhku panna kui seni seda on tehtud, naturaalkohuslaste II ja III klassi teede korraldamisele. Esiimeses järjekorras tuleb võtta hõoveldamisele need II ja III klassi teed, kus võivad masinad töötada, s. t. kohtadel, kus tee on vaba kividest ja kändudest, et nendel töötamine masinaid ei vigastaks. II ja III klassi teed on suuremalt osalt võrdlemisi väikese liiklemisega ja kui naturaalkohuslane oma teeosa korralikult kruusatab, (nagu see normaal nõue on, 50—70 m³ km peale), nõuab hõoveldamine võrdlemisi vähe kulu. Mis peasi, naturaalkohuslastel tuleks aga endal selle järele valvata, et tees mitte suuri kive ei ole, mis teehõõvliit rikkuda võiks. Need üksikud kivid tuleks juba aegsasti teest kõrvaldada.

Väga tarvilik on naturaalkohuslaste teedevõrgu olukorra tõstmiseks tulla abiks uute ühenduste loomisel, kus need on seni puudulikud.

Ülaltoodut arvesse võttes, sünniks meie maanteede võrgu arendamine edaspidi järgmiselt:

1) Töö peab olema plaanikindel ja teostatama kavandi järele. Iga vähem kui uus ehitis, mis teostatakse teel, peab olema üks osa tulevase reguleeritud tee tervikust.

2) Hoiduda, niipalju kui see võimalik on, reguleerimata teesadel teekattesse rohkem kapitali investeerimast, kui see liiklemise alalhoidmiseks hädavajaline.

3) Püüda reguleeritud teesoad võimalust mööda põhjalikult väljaehitada, et nad ka sügisel ja kevadel oleks sõidukõlbulikkused, rippumatud ilmastiku oludest.

4) Korraldada nendel teedel, kus see majanduslikult õigustatud või elanikkonna elulised huvid seda nõuavad, jõuvankrite reeglipärane katkestamata liiklemine aasta läbi.

5) Naturaalkohuslaste teedevõrgu olukorra tõstmiseks tulla abiks uute ühenduste loomisel, kus need on seni puudulikud, abiks olla vana teede korraldamisel nõuannetega, kui ka rahaliselt niivõrd, kui võrd krediidi seda lubavad.

6) Teehõõvleid lubada töötada ka naturaalkohuslaste II ja III klassi teedel, selleks otstarbeks kasutada olevate krediitide piires.

Uusi põhimõtteid hoolekande alal.

Ott Vellner.

Meil senini maksev Hoolekande seadus (RT 120/121 — 1925. a., muudatused RT 33 — 1926. a. ja 1 — 1927. a.) katkus haarata oma alla võimalikult kõik ühiskondlikud abistamisalad ja seejuures oli viidud hoolekandelise abi korraldus niivõrd laialdasele alusele, et juba selle seaduse elluviimisel kaheldi, kas suudetakse teostada kõiki seaduse poolt nõuetavaid kohustusi ja kas need kulutused on jõukohased riigile kui ka omavalitsustele. Senini maksva Hoolekande seaduse üldpõhimõtteks oli hoolekandelise abi teostamine võimalikult lähidale viia abisaajale, kusjuures selle pearaskus langes omavalitsustele. Et aga hoolealuste arv aasta-aastalt kasvas ja ühes sellega ka

kulutused hoolekande alal, millised muutusid aga ülejõukäivateks omavalitsustele, siis tõsteti üles omavalitsustegelaste poolt Hoolekande seaduse muutmise küsimus. Liidu juhatause ja nõukogu koosolekul on hoolekandeline abi ümberkorraldamise ja sellekohase seaduse ümbertöötamise küsimus mitmendat puhku kõne all olnud. Liidu poolt esitati Hariduse- ja Sotsiaalministeeriumile üksikasjalised põhimõtted nimetatud seaduse muutmise asjus ja on koos Linnade Liiduga esitatud mitmed märgukirjad. Nüüd pikapeale on jõutud niikaugele ja vastuvõetud Hoolekande seaduse muutmise ja täiendamise seadus ning maksmapandud dekreediga 3. maist 1935. a., kusjuures uus kord hoolekande

alal hakkas maksma 1. maist k. a. arvates.

Suuremad muudatused on läbi viidud nimetatud seaduse üldosas, kusjuures seni maksvatest kahekümnest seitsmest paragrahvist on muudetud seitse ja täiendatud viis. Nii on § 1-st ärajäetud üksikasjaline hoolekande alla kuuluvate isikute loetelu kui mittevajalik, kuna eriosades on isegi loetletud need isikud, kellele tuleb hoolekannet võimaldada. Uuendusega on sissetoodud hoolekandelise abi suuruse määritlemine. Hoolekandelise abi korraldamisel tuleb silmas pidada, et hoolekandeline abi ei ulatuks üle nende elatistingimuste, milles tavaliselt elavad töötava rahva kihtidesse kuuluvad kodanikud, kes ei kuulu hoolekande alla, kusjuures abiandmine ei või kesta kauem kui need tingimused, milliste alusel abisaamine on õigustatud. Seega on piiratud antava abi ülemmäär, kuigi mitte arvu- lise suurusega, kuid siiski teatava rahva- kihi elatistandardiga, millise määrit- lemine on igal ajal võimalik. Elukalliduse muutumisel muutub vastavalt ka antava hoolekandelise abi määr. Hoolekandelist abi võib anda kas pidevalt või ajutiselt olenedes abisaaja varanduslisest kui ka tervisilisest seisukohast. Seejuures või- vad mõne teise seaduse, nagu pensionisea- duse, kindlustusseaduse jne. põhjal pen- sioni-, abiraha või muu toetuse õigusli- kud isikud saada hoolekande korras aine- list abi ainult siis, kui nimetatud seaduste järgi saadavad pensionid, abirahad või muud toetused on väiksemad kui kind- laksmääratud keskmised abiandmise nor- mid. Abiandmismõrmiid määravad kind- laks kohalikud linna-, alevi- ja vallava- litsused igaüks oma administratiivpiir- konna kohta, kusjuures Hariduse- ja Sot- siaalministeeriumil on õigus teha muuda- tusi või parandusi ühe kuu jooksul, arva- tes esitamispäevast. Keskmised hoolekan- delise abiandmise normid töötatakse välja iga hoolealuse liigi kohta ning nende nor- mide alusel ja piirides toimub tegelik hoo- lekandeline abiandmine.

Iga abiandev asutis peab korraldama hoolekannet võimalikult nii, et abisaaja võiks end edaspidi elatada ilma hoolekan- delise abita, kusjuures kõik hoolekande alla kuuluvad isikud alluvad neile abiand- va hoolekandeesutise või selle poolt mää- ratud isiku järelevalvele. Hoolekannet või abiandmist korraldab see valla-, alevi- või linnaomavalitsus, kelle piirkonnas vii- bib abitarvitaja abipalumise ajal. See- juures on antud nimetatud asutustele õi-

gus hoolekandelisse või raviasutusse hoo- lekande korras täielisele ülalpidamisele võetud isikutel, nimetatud asutistes viibi- mise aja jooksul, saadaolevaid pensioni-, abiraha- või muu toetuse summe välja- võtta nende nõudmisel kusjuures nendest summadest kaetakse hoolekande- ja ravi- kulud.

Ühtlasi on normeeritud § 6, 2 lõikega hoolekandeesutistesse paigutatud abisaa- jatele nende võimete kohaste tööde kor- raldamine. Endise korra juures oli see võimalik ainult eriosades loetletud juh- tudel.

Täieliku uudsusena on aga sissetoodud § 8 täiendus, mille alusel kõikidele lahti- sel või poolkinnisel hoolekandel olevatele isikutele antakse isiku elukoha linna-, alevi- või vallavalitsuse poolt hoolekande- raamat, millesse märgitakse andmed abisaaja ja antud abi kohta. Abisaaja on kohustatud nimetatud raamatut abinõu- misel ettenäitama ja abisaamisel vastava sissekande tegemiseks esitama abiandjale. Sellekohaseid sissekandeid hoolekanderaa- matusse võivad teha nii riigi- ja omava- litsusasutused kui ka eraorganisatsioonid. Seejuures on lahtisel või poolkinnisel hoo- lekandel olevatel isikutel nimetatud raa- matu esitamine abiandvale asutusele või organisatsioonile sunduslik, sest vastasel korral Kriminaalseadustiku § 391¹ koha- selt karistatakse isikut, kes sihiga var- jata tahtnud hoolekandelist abi, arestiga mitte üle kolme kuu või rahatrahviga mitte üle kolmesaja krooni. Sama karis- tuse alla langeb ka hoolekandelist abi- andva eraorganisatsiooni ametnik või ju- hatuse liige, kes tahtlikult ei märkinud lahtisel või poolkinnisel hoolekandel oleva isiku hoolekanderaamatuse organisat- siooni poolt antud abi. Hoolekande raa- matu sisseadmisel võib loota häid taga- järgi, kuna sellega kaoks elatismiiniu- mist suurema toetuse saamise võimalus ja nõndanimetatud „elukutseliste“ abisaa- jate üle saaks pidada kindlat kontrolli. Endise korra järele oli see täiesti või- matu, sest ühest hoolekande asutusest abi- saaja võis samal ajal pöörduda mõne teise hoolekandelise asutuse või organisatsiooni poole uue toetuse saamiseks. Seda puu- dud hoolekandelise abi andmise korras kasutasid paljud abinorijad, tülitades as- jatult ametasutusi, kuid ühtlasi piirates ka teistele rohkem abivajavatele isikutele abistamisvõimalust, kes häbitunde tõttu ei julenud asutusi tülitada. Hoolekande seaduse § 10 kohaselt loeti riigi kui ka

omavalitsuste väljaminekud hoolekande alal sunduslikkudeks väljaminekuteks ja kaeti nimetatud asutuste eelarve-summadest. Et aga asutused kunagi etteaimata ei võinud, kui suureks kellegil neist eeloleval arveaastal hoolekande kulud paisuvad, siis tuli sellel alal tehtud kulutuste tõttu puudujääk krediitides ja sageli omavalitsused olid sunnitud piirama omi rohkem hädavajalisi väljaminekuid, et kuidagi viisi kulusid tuludega tasakaalustada. Maksmapandud korra järele ei loeta hoolekande kulutusi enam sunduslikkudeks väljaminekuteks, vaid need kaetakse riigining omavalitsuste eelarvetes ettenähtud summadest ja teistest hoolekande korraldamiseks saadavatest summadest. Seega on nimetatud kulutuste tegemine piiratud ja nende katteks võib kulutusi teha eelarve piires. Siinjuures on antud hoolekannet korraldavale asutusele õigus sissenõuda administratiivkorras hoolealustelt või nende eest hoolt kandma kohustatud isikutelt, hoolekande korras riigi- ja omavalitsuste hoolekande- või raviasutistesse paigutatud isikute ravi- ja ülalpidamiskulusid. Tuleks aga märkida, et sel teel saab sissenõuda ainult kinnisel abiandel kulutatud summe. Lahitse või poolkinnise hoolekandelise abiandmise korral tehtud kulusid on õigustatud kulusid¹ kannud asutis tagasinõudma administratiiv korras ainult abisaanult isikult siis, kui nimetatud isik on omandanud vastavaid sissetulekuid või varasid ja kui see tagasinõudmine ei aseta isikut uuesti hoolekandelist abi tarvitaja seisukorda või ei hävita selle isiku majapidamist (§ 23¹). Viimati loetletud kulusid abitarvitaja omakstelt või sugulaselt, kes kohustatud ta eest hoolitsema ja seda suudavad, kuid seda ei tee, on kulusid kannud asutisel võimalus sissenõuda mitte enam administratiiv korras vaid kohtu teel. Seejuures on hoolekandeaasutised, kes annud abi lahuselavate vanemate väljaspool abielu sündinud lapsele õigustatud ilma lapse ema erilise volitusega esitama kohtule nõudepalveid ja ajama asju lapse isalt lapse elatishraha nõudmiseks ning vastuvõtma väljamõistetuid summe. Väljamõistetud ja kättesaadud elatishrast kaetakse esimeses järjekorras lapsele korraldatud hoolekandekulud, kuna ülejääk, kui see olemas, makstakse välja emale.

Tahaks aga märkida § 10¹ leiduvat puudust või tühikut, milline võib esilekutsuda arusaamatusi. Nimelt on võimalda-

tud hoolekannet korraldavale asutisele ravi- ja ülalpidamiskulude sissenõude õigus administratiivkorras hoolealustel isikult või nende eest hooltkandma kohustatud isikutelt ilma teatavate reservatsioonita. Pole võetud arvesse, kas isiku eest hoolitsema kohustatud isikud sattuvad seetõttu majandusliste raskusse või mitte. Kuigi isikul endal enam varasid pole vaja anda elatamiseks, sest ta saab sellekohase ülalpidamise hoolekandeaasutustest ja seega hoolekandekulude sissenõue tema varadest õigustatud, pole see aga õiglase kohustatud isikute suhtes. Need võivad selliste kulude sissenõudel sattuda omakorda abivajavate isikute seisukorda ja hoolekandeaasutustel on jällegi ühe abitarvitajaga tegemist. Nimetatud § 10¹ tuleks täiendada hoolekandelist abisaaja isiku eest hoolt kandma kohustatud isikute suhtes § 23¹ leiduva reservatsiooniga. Selle täienduse sissetoomisel ei kitsendata kuidagi sissenõude õigust vaid tagataks uute abitarvitajate ärajäämise võimalus ja asutiste ilmaaegse tööga koormamine. Nimetatud summade sissenõue võetakse ette küll ainult sellekohaste asutuste korraldusel, kuid seejuures on see asutustele kohuslik ning asutis ei või seda teha oma äranägemise järele, sest seaduse tekstis on selgesõnaliselt märgitud „nõutakse sisse“, mitte aga võidakse nõuda, milline formulatsioon oleks küll olnud kohasem, kuigi määritlematum eelmisest. Alalise hoolekandelise abi kulude sissenõude kindlustamiseks on antud linna-, alevi- või vallavalitsustele abisaaja vara võõrandamise või pantimise korra hooldeõigus. Varade kinkimise või pantimise kohta tehtud lepingud on maksvad ainult eelpoolmainitud omavalitsuste nõusolekul. Samuti on antud nimetatud asutustele õigus abisaajate isikute kinnisvarade võõrandamise või võlgadega koormamise takistamiseks kanda nendele sellekohane kulumärkus kinnitusraamatutesse.

Uusi põhimõtteid hoolekande alal taotlevad ka § 96¹ ja 96², millede alustel on, palgalises teenistuses oleva isiku abikaasal, vanemal või mõnel teisel täisealisel perekonnaliikmel, kui mainitud isiku perekond on sattunud hoolekandelist abi tarvitaja seisukorda isiku liigse alkoholist jookide tarvitamise tõttu või mõnel muul temast sõltuval põhjusel, õigus esineda selle isiku elukoha linna-, alevi- või vallavalitsusele palvega paluda korraldust, et selle isiku teenistustasust kinnipeetaks teatav osa. Eelpoolnimetatud omavalit-

sused või viimaste poolt volitatud ametiisikud kontrollides palves tähendatud asjaolusid ja ärakuulates teenistustasust kinnipeetava isiku seletuse ning leides põhjuse küllaldase olevat, teevad sellekohase otsuse, millise alusel administratiivkorras sissenõutakse isiku teenistustasust vastav summa tema perekonna ülalpidamiseks. Kinnipeetava summa suurus oleb perekonnaliigete arvust, kusjuures see võib kõikuda $\frac{1}{5}$ — $\frac{1}{2}$. Nimetatud kahe lisanormiga on antud omavalitsustele suured volitused isikuvabaduse piiramise mõttes, kuid sellega tuleb paratamatult leppida nendel kodanikkudel, kes ei suuda perekonna eest hoolitsemise kohustust hinnata ja kulutatavad oma teenistustasu mitteotstarbekalt. Sarnaste pahede kõrvaldamist ilma riigivõimu kaasabitä läbiviia ei saa ja tahes-tahtmatult tuleb leppida nendel teatava vabaduse piiramisega.

Vaadeldes omavalitsuste seisukohalt hoolekande korraldust praegu maksvate normide kohaselt, siis paratamatult toob juure nendele uusi kohustusi, kuid seejuures ühtlasi laiendades omavalitsuste võimupiire. Hoolekande asutuste sisseadmiskuludeks alul on riigi poolt vastu tulnud ses mõttes, et Hariduse- ja Sotsiaalministeerium annab riigi eelarvega lubatud krediitide piires toetust viiekümne protsendi ulatuses asutise sisseadmiskuludest. Kuid omavalitsuste hoolekandekulud suurendab tuntuvalt § 75 muutmine. Endise korra järele vigaste ja kurikalduvustega laste, pimedate, kurtummade ja nõrgamõistustsikkude eest hoolitsemine oli Hariduse- ja Sotsiaalministeeriumi ülesandeks, kuid nüüd langevad hoolekandekulud väljaspool sellekohaseid asutusi viibivate eelpoolmainitud isikute eest suuremalt osalt omavalitsuste kanda. Riigi kanda jääksid täielikult nõdramõistustsikkude ja vaimuhaigete eest hoolitsemine nii sellekohastes asutistes kui ka väljaspool asutisi ning rinnalastekodude sisseadmiskulud ja nende ülalpidamiskulud.

Kuigi omavalitsustel on võimalus tagasisaada hoolekande alal tehtud kulusi abisaajatelt või nende omakstelt sissenõude teel ja seega tuntavat kokkuhoidu saavutada nimetatud kuludes, toovad omavalitsustele uusi kulusid juure aga nende peale pandud uued kohustused hoolekande alal ja küsitav kas uus kord majandusliselt omavalitsustele kasu toob.

Seetõttu vaevalt on praegune kord omavalitsustele täielikult vastuvõetav ja lähemas tulevikus kerkib ikkagi uuesti üles uue, otstarbekohase, ajakohase ning meie oludele ja majanduslistele ressursidele vastava hoolekande korralduse maksmapanek.

Kuigi mõnede vähemtähtsusega paragrahvide muudatuste ja täiendustega on hoolekande korras tehtud muid muudatusi nagu: töötasude korralduses vanadekodudes, hoolekande nõukogu ülesannetes jne. on siiski jäänud lahendamata rida puudusi. Nii on täiesti jäänud muutmata Hoolekande seaduse §§ 19, 20 ja 21, milledeks on määritletud üldiselt hoolekande kohustis ja asutused, kes on kohustatud hoolekannet teostama ning asutused, milledeks on õigus ajutiselt abiandvad asutised hoolekande kulusid tagasinõuda. Seega on jäetud lahendamata hoolekannet korraldava asutusi määritletu ja maksma jäänud endine kord, mille järele iga hoolekannet tarvitav isik saab abi sellelt omavalitsuselt, kelle piires ta alaliselt hoolekannet tarvitamata viimase 3 a. jooksul viimati vähemalt üks aasta vahetpidamata elanud. Kui aga niisugust kohta ei ole, siis saab ta abi sellelt omavalitsuselt, kus ta kõige kauem elanud sama aja jooksul ja samadel tingimustel. Nimetatud puudusele on varem korduvalt juhitud tähelepanu, kuid ikkagi on see senini jäetud lahendamata. Seega pruugib isikul kes pidevalt elanud ühe omavalitsuse piires, tasunud sellele kõik maksud ja kohustused, kuid mingisugustel nimetatud isikust sõltuval põhjusel vaesestunud, viimaste elupäevade kindlustamiseks, elada paar aastat teise omavalitsuse piires, kelledel korraldus hoolekande alal paremas seisukorras ning talle on tagatud hoolekandelise abi saamisõigus viimaselt omavalitsuselt ilma et ta sellele omavalitsusele ühtegi maksu pole maksnud ega selle omavalitsuse vastu kohustusi kannud. Mainitud asjaolu paratamatult tekitab omavalitsuste seas pahameelt ja omavalitsused püüavad vabaneda sarnastest abivajajatest isikutest.

Sarnaseid puudusi Hoolekande seaduses on veel küllaldaselt, kuid nende peale on juba käesolevas ajakirjas tähelepanu juhitud ja omavalitsuste soov oleks, et ka need saaks kõrvaldatud, ning hoolekande korraldus oleks otstarbekohane ja mitte ülejõu käiv.

Riigikohtu otsuseid.

Kas maavalitsuse korraldused tervishoiukulude jaotuse kohta on niisugused administratiivsed korraldused, mis kuuluvad täitmisele administratiivsel teel, kui nende vastu ei ole seaduslikul tähtajal kaevatud?

Vastus: eitav.

Maavalitsuse teadaandel alevivalitsusele selle kohta, missugusel määral tuleb alevivalitsusel maavalitsusele Rahva tervishoiu korraldamise seaduse (RT 2 — 1928) § 38 põhjal tasuda tervishoiukulusid, ei kuulu niisuguste administratiivtasujade liiki, mille otsustamine käib maavalitsuse võimkonda ja mis kuuluvad täitmisele administratiivsel teel, kui nende

vastu ei ole seaduslikul tähtpäeval kaebust tõstetud. Aleviomavalitsus on kohustatud maavalitsusele tervishoiukulusid tasuma Rahva tervishoiu korraldamise seaduse § 38 põhjal ja kui aleviomavalitsus leiab, et maavalitsus nõuab temalt rohkem, kui tema selleks on kohustatud, siis võib tema ka loobuda ülemäära summade tasumisest. Niisugusel korral võib maavalitsus üksnes administratiivkohtu korras nõuda aleviomavalitsuselt tema kohustiste täitmist ja kulude tasumist sel määral, nagu maavalitsus õigeks peab, ning kohus peab ka niisugusel juhul sisuliselt maavalitsuse nõudmist arutama ja hindama ning kohus võib aleviomavalitsusele ette kirjutada täita maavalitsuse nõuet üksnes sel määral, millisel kohus on maavalitsuse nõudmise leidnud olevat seadusepärase.

(RkHA toim. nr. 342 I — 1933.)

Küsimusi ja vastuseid.

Küsimus Nr. 15. Dokumentide tõestamisest.

Kas võib vallasekretär üksinda hobuste edasiandmise allkirju tõestada või mitte?

Vastus: Vallavolikogude valimise seaduse jne. § 83 näeb ette, et dokumendid ja kirjavahtused peavad kandma vallavanema või tema abi ja vallasekretäri allkirja. Sellespärast tuleb ka siin tõestamine toimetada kahe allkirjaga.

Küsimus Nr. 16. Kviitungite väljaandmisest.

Kas võib vallasekretär vallavalitsuse liikmete puudumisel kodanikult riigi ja omavalitsuse maksu võtta vastu ja selle üle enda allkirjaga kviitunge (ametlikke) välja anda? Need rahad annaks sekretär kviitungite kotsade järgi hiljem vallakassasse.

Vastus: Ei või ja see pole kooskõlas Vallavolikogude valimisseaduse jne. § 83 nõuetega, mis näeb ette, et kõik, nende hulgas ka sissetulekute dokumendid peavad kandma ka vallavanema või tema abi allkirja.

Küsimus Nr. 17. Raamatukogu juhatajast.
L. vallas Petserimaal on avalik raamatu-

kogu, mida juhatab aga isik, kes ei oska sugugi riigikeelt. Kuna raamatukogu juhataja on palgaline, s. o. vallateenija ja raamatukogus on ka eestikeelseid raamatuid, siis peab ta oskama riigikeelt. Palun vastust — kes peab raamatukogujuhatajat valima, ka ametist vabastama, kas vallavolikogu ehk vallavalitsus? Nimetatud raamatukogujuhataja on määratud ametisse vallavalitsuse poolt ajutiselt ja see kestab juba neli aastat ilma, et vallavolikogu ehk Petserimaa Koolivalitsus oleks seda määramist omaltpoolt kinnitanud.

X//.

Vastus: Avalikkude raamatukogu seaduse § 10 põhjal määrab raamatukogu juhataja selle ülalpidaja. Kuna vallavolikogu on määravaks asutuseks vallaomavalitsuses, siis peab valla raamatukogu juhataja ametisse määratama vallavolikogu poolt, kelle määrata on ka temale tasumaksmine. Vastavas määruses RT 102 — 1934. a. on ettenähtud, et raamatukogu juhatajaks peab olema Eesti kodanik, kes oskab eesti keelt ja kuna Teie poolt nimetatud raamatukogu juhataja ei oska riigi keelt, siis ei või ta sellel kohal püsida, millisele asiolule tuleb juhtida järelvalve asutuse tähelepanu.

Vastutav toimetaja: F. Vellner. Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.